CHËCZ

DODOVK „ZRZESZË KASZËBSKJI" DLÔ KASZËBSKJI RODZENË

Rok III. Vejrovo, sobota, 8 gromnjicznjika 1947 r Nr. 6

NA V NIEDZIELĘ PO TRZECH KROLACH

EWANGELIA

według św. Mateusza, XIII, 24-30

Insze podobieństwo przełożył im, mówiąc: Podobne się stało Królestwo niebieskie człowiekowi, który posiał dobre nasienie na roli swojej. A gdy ludzie spali, przyszedł nieprzyjaciel jego, i nasiał kąkolu między pszenicą i odszedł. A gdy urosła trawa i owoc uczyniła, tedy się pokazał i kąkol. A przystąpiwszy słudzy gospodarscy, rzekli mu: Panie, izaliś nie posiał dobrego nasienia na roli twojej? Skąd tedy kąkol ma? I rzekł im: Nieprzyjazny człowiek to uczynił. A słudzy rzekli mu: Chcesz iż pójdziemy i zbierzemy go? I rzekł: Nie, byście snać zbierając kąkol, nie wykorzenili zaraz z nim i pszenicy. Dopuścić obojgu róść aż do żniwa, a czasu żniwa rzekę żeńcom: Zbierzcie pierwej kąkol, a zwiążcie go w snopki ku spaleniu; a pszenicę zgromadźcie do gumna mojego.

NAUKA

(według Szkółki Niedzielnej z dnia 6. II. 1848).

A gdy słudzy spali, przyszedł nieprzyjaciel gospodarza i nasiał ukradkiem w pszenicę kąkolu. I dziwić się tu, że się w pszenicy zielsko znalazło! Otóż dowód jak się to na sługi ubezpieczać nie można. Gospodarz im zalecił, aby czuwali, a oni, niedbając na to, posnęli. To mi graj, pomyślał sobie zły człowiek, i nie zaspał; ale poszedł i psotę wyrządził. Czuwajcież tedy gospodarze, ojcowie i matki! i nie powierzajcie sługom dzieci waszych, bo one to są owa czystą pszenicą, którą wam Bóg oddał w ręce wasze, abyście ją czystą aż do czasu żniwa zachowali. Sługa jest to najemnik, a wiecie, co Pan Jezus o najemniku powiedział, że gdy ujrzał wilka nadchodzącego, uciekł, zostawiwszy trzodę, a wilk ją rozpraszał. Czuwajcież tedy sami i nad dziećmi waszemi, aby zły człowiek nie skalał ich polskiej wiary i polskiego serca.

SŁOWA PRYMASA POLSKI KS. KARD. HLONDA

Życie polskie powinno jak najprędzej wrócić do normy prawa bożego, powinno być czyste, uczciwe, jasne. Dekadentyzm moralny nie powinien się stać ani modą, ani zwyczajem. Grzech powinien być uważany za zło, za upadek, za wstyd, za obrazę bożą. Cnota i zacne życie powinny być ideałem, powołaniem, obowiązkiem, honorem. A moralność to nie fasada, ni odświeżony strój zarzucony w oknie wystawowym na martwym manekinie. Dobry uczynek rodzi się w sercu, z wnętrznej postawy etycznej, z sumienia chrześcijańskiego. Człowiek będzie lepszy, gdy się wewnętrznie na nowo „z Ducha narodzi" (Jan, 3,9).

Pozostawmy za sobą popioły wojennych wspomnień, prochy, pokuty, gruzy utraconego mienia. Idźmy ku słońcu objawionej prawdy, ku „sprawiedliwości Królestwa Bożego". Niech wiarą różowieją zapadłe lica, niech chrześcijańską nadzieją zabłysną zmęczone źrenice, niech się dusze Bogiem prężą i Jego świętą łaską.

HONOROWA ARMIA WATYKANSKA

W Watykanie opublikowano szczegóły dotyczące honorowej armii watykańskiej. Dokument podpisany został przez kardynałów: Canali, Rossi i Pizzardo. Zawiera on 371 artykułów i określa obowiązki tej najmniejszej armii świata. W skład korpusu oficerskiego oraz armii watykańskiej wchodzić będą według tych najnowszych rozporządzeń: 1 pułkownik-komendant, zastępca komendanta, major, kapitan, porucznik, podporucznik, 9 adiutantów, 12 brygadierów, 16 podoficerów, 12 żołnierzy wy-

Jan Karnowski

JÔ BEM LENO CHCOŁ...

Jô bem leno chcoł,
Żebe tvoji movë,
Co ją Pon Bóg doł,
Nje przëkrełë — grobe.

Żebe zavde precz
Tesąc lat jesz żeła,
Njigde tvojô checz
Dlô nji klotką beła.

Żebe v latni dzonk
Zapragnęła słuńca —
Lotu smjałi krąg
Njigde nji mjoł kuńca.

Vjem, że też nom wostavjilë
Wojce całi skorb,
Më żesmë go nje wutcele,
Njicht go nje je vort!

V mołech checzach pozamknjęti
Naszech wojców svjat,
V bôjkach, spjevach pozaklęti
Jejich mesli kvjat.

Ten to skorb, v wostavjilë,
Jak kjej pola gon,
Żebesmë go wobrobjilë
Vzeszed be nom plon.

---

borowych i 100 szeregowch. Członkowie armii znanej pod nazwą gwardii watykańskiej muszą być obywatelami Watykanu i liczyć co najmniej 22 lat, wzrost ich wnosić musi ponad 1,75 m. Obowiązkiem gwardii watykańskiej jest zapewnienie państwu watykańskiemu bezpieczeństwa i porządku. Majorem gwardii mianowany został tymczasowo M. Mari Pericoli.

Jan Patock

WOSLECA Z KAPUSTË

Na Kaszebach żeło roz dvoje bjednech ledzi, chłop ë bjałka. Mjelë jednigo sena Jana. Jak knop wuros, delë go do jednigo fersztë, co v lese mjeszkoł. Mjoł so za lesnigo vëwuczec. Jan wucził sę dobrze, beł pjilni ë ferszta poseloł go samigo do lasa. Roz szed Jan daleko v bor ë trafjił prze drodze storą babę. Ta prosełą wo jałmużnę. Jan podarovoł ji talara, a baba povjedzała: „Jidz dalij tą drogą a przindzesz na jednę górę. Na ti gorze stoji le jedna chojka, a na chojce sedzi vjele ptochov. Strzel do inch. Płoché wulecą, ale jeden spadnje na zemję. Rozerznjij ptocha a połknji jego serce. To cë przinjese szczescé". Lesnemu so zdovało, że storemu babsku so v głovje pomjeszało, a szed dalej drogą. Przëszed na gorę, vjidzoł nę chojkę a na nji vjele ptoszkov. Vëstrzelił z flintë do njich. Ptoszkji wulecełë, ale jeden spód na zemję. Jan go rozerznął nożę ë połk jego serce. Rzek: „Може mje to serce szczescé przënjese". Jak Jan vjeczor z lasa vrocił, zjod vjeczerzę i położił so spac. Reno wobudził so ë naloz v łożku złotigo dëkôta. Schovoł go ë rzek: „Më to bec to szczescé, wo czim baba mje movjiła?" Ale dregjigo dnja leżoł znov v łożku dëkôt, a tak so povtarzało co dzeń. Jan mjoł vjele pjenjędzi. Nje chcało mu so ju vjicej po lese chodzec, a rzek do svigo pana: „Jô pudę v svjat". E spakovoł svoje rzecze ë poszed v dalekji svjat.

Vędrovoł długo a przeszed nareszce do jednigo pałacu v lese. Tu mjeszkała jedna panji ze svoją córką a dzevką. Jan vstąpjił do pałacu ë pitoł so: „Potrzebuje panji parobka?" a bjałka wodrzekła: „Jô potrzebuję pravje dobrigo gospodarza, możesz wu mje wostac". E Jan so wurzidzoł za gospodarza wu babë v pałacu v lese. Mjoł so dobrze, dostoł vłósną jizbę, ë bjałka mu sama poscelełą łożko. Ale reno nalazła pod jego zoglovkę złotigo dëkôta. Woddała Janovji pjenjądz a rzekła: „To mest zgubjił". Jan wodrzek: „Jô zjod serce jednigo ptocha, a wod tego czasu co dzeń nalezą złotigo dëkôta pod zoglovkę". Panji nje rzekła na to njic, le so meslała: „Kjej be jô to serce zjadła, tej be te pjenjądze noleżełë mje". Za porę dnji wuvarzeła Janovji dzivną harbatę z rożnech zelsk czarodzejskjich, bo beła sroga czarovnjicą. Jan vëpjił harbatę ë zaczął rzegac. Bjałka trzimała mu głovę, a jak no ptoszé serce mu z gębe vëpadło, czarovnjica podnjosła je ë połkła. Wod tego czasu Jan nje naloz żodnech dëkôtov v svojim łożku, ale panji mjała każdigo porenka złoti pjenjądz pod zoglovkę. Jan żałovoł, że babje wo tim ptoszim sercu povjedzoł ë so gorził, że tak vjelgji skorb stracił. Meslił długo, ale nje vjedzoł żodni radë, jakbe mog no ptoszé serce nazod dostac.

Roz szed do lasa. Trafjił storigo chłopa, co v bjedni choce v lese mjeszkoł. Mjoł wogrod, a v wogrodze rosła kapusta, bjołô ë brunatna. Pitôł so Jana: „Czemu të jes tak smutni?" Parobk wodpovjedzoł: „Zjod jô ptoszé serce ë naloz co porenk złotego dëkôta pod zoglovkę. Bjałka mje to serce wodebrała ë sama zjadła, a teres jo nji mom njic". Stôri chłop rzek: „Zjedz lest wod ti bjołi kapuste z mojigo wogroda". Jan wurvoł lest ë zjod. Stało mu so barzo dzivno po ti stravje, ë won przemjenił so na wosła, stojoł n aszterech nogach ë kjivoł głovą. Stori chłop povjedzoł: „Teres, wosle, zjedz lest wo ti brunatni kapustë". Woseł zjod vëznaczoni lest ë stoł so człovjekę. Wucesził so ë rzekł: „Dejce mje dvje głovë wod vaszi kapustë, ë jô dostonę ptaszé serce nazod".

Chłop rzek: Vez so, sinku, wod moji cedovni kapustë teli głov, ile të chcesz". Jan wucął so dvje głovë, jedą wod bjołi, a jedna wod brunatni kapustë ë szed nazod do zomku ni panji czarovnjicë.

Jan przeszed do kuchnji ë rzek: „Jô jem trochę chori, wugotujta mje wod tego bjołigo zelska, co jô vëzdrovjeję. Ale broń Boże, nje jedzta wo ti stravë, bo to je njebezpjeczno spra

va. Jó som przińdę po to zelsko, kjej bdze wugotovoni ë so najem". Gotovała so bjołô kapusta a całô kuchnja za nją pochnjała. Dzevka so mesli: „Co to je za zelsko?" V nen czas ledze jesz kapustë nje znalë. Wotemkła vjeko wod gropa ë zjadła jeden lest.

Zares zamjenjiła so v woslecę młodą. Jak Jan przëszed do kuchnji, stojała przë wognjiszczu wosleca a kjivała głovą. Parobk zaprovadził bidlatko do chleva ë podôł mu sana.

Przëszła corka panji czarovnjicë do kuchnji ë rzekła: „Co tu so goteje ë tak ślicznje — pachnje?" Wodkreła grop ë zjadła lest. Zareskę zamjenjiła so v woslecę. Jan przëszed ë zaprovadził ję do chleva. Podôł ji pęk sana ë kubeł vode. Przëszła panji czarovnjica do kuchnji ë rzekła: „Co won tu za dzevnë zelsko goteje? Muszi to bec co cedovnigo, co won nom zakozoł wod tego jesc. Sprobuję, jak szmakuje". Wusadła przë wognjiszczu ë zaczęła kapustę bjołą jesc. Ale skoro wona jeden lest zjadła, zamjenjiła so v storą woslecę. Na to Jan le czekoł. Założeł bedłu postronk na szëję ë zaprovadzeł ję do chleva. Nje dôł stori wosleci sana anji vodë. Dregjigo dnja parobk zaprzig storą woslecę do voza a jechoł do lasa po drzevo. Naładovoł vjelgą forę. Bjił wokropnje woslecę, a ta cignęła forę dodom. Nje dôł ji njic do jedzenja ë do pjica. Młodë woslecë parobk ale futrovoł dobrze ë nje zaprzigoł jich do voza.

Ze storą woslecą ale jezdził co dzeń do lesa po drzevo, bjił ję ë nje karmjił ję vcale. Za tidzeń storô wosleca zdechła. Jan rozerznął ji brzech, vëjął ze żołądka no ptoszë serce ë bolk je. E znov co dzeń pod zogłovkę złotigo dëkota mjoł.

Teres dôł Jan młodim woslecom ni brunatni kapustë do jedzenja. Zares zamjenjiłë so na pjękni dzevczątka. Jan wożenjił so z corką ni czarovnjicë ë dzevkę przëjął za svoje vłosnë dzecko. Wostoł v pałacu v lese ë żił ze svoją żoną szczeslevje jaż do smjercë.

ŚPIĄCE WOJSKO

(według podań ludowych).

Gdy połączone wojska nieprzyjacielskie zadały ostateczną klęskę Pomorsce zachodniej wiedy jeszcze tej samej nocy, zaraz po bitwie ciężko ranny książę zebrał pozostałych rycerzy i rzekł: Przegrana nasza, ale jeszcze nie wszystko stracone. Idźmy na wschód słońca do braci naszych, by tamże się wzmocnić i odczekać odpowiedniej chwili...

I szli smutni, milczący na wschód przez bory i bagna, góry i doliny, aż przyszli w ogromny jar wiodący do morza. Był to jar okalający Pucką kępę. Na niej szumiały odwieczne dęby, buki i sosny, a opodal ryczało spienione morze, jakby z gniewu na owych prześladowców. Nagle góra się otworzyła, wojsko weszło i rozłożyło się tam obozem. Z roku na rok się powiększa, a w noc świętojańską wyjeżdża rycerz na ognistym koniu i pędzi jak wicher wzdłuż morza aż poza Odrę, potem — skręca na południe — bo jak wielką przestrzeń tej nocy zatoczy, taką będzie Pomorska.

To wojsko stoi zawsze w pogotowiu i czeka na tę wielką chwilę dziejową, której godziny nikt nie wie, ale ma to być wtedy, gdy pług orzący natrafi na ukryty w ziemi dzwon. Na ten głos zerwie się śpiące wojsko i stanie do wielkiej bitwy, która będzie pod Gdańskiem. Bój to będzie straszny, bo każdy kierz mieczem przeszyty zostanie i tylko mała garstka ludzi ocali.

I wyjdzie po bitwie ze ziemnej kryjówki starzec sędziwy, usiądzie na zgliszczach i popiołach — i płakać będzie, a gdy ujrzy stopy ludzkie, całować je będzie z radości, że jeszcze inni ludzie są na świecie.

* * *

Podobne podania spotykamy prawie u wszystkich narodów. Na ustach ludu polskiego żyje podanie o śpiącym wojsku Chrobrego w Karpatach. Czesi opowiadają coś podobnego o górze Blanik, a Niemcy — o Kyffhauser. Wszystkie te podania są oparte na tle pewnego ważniejszego momentu historycznego i zawierają pewne przepowiednie.

Pierwsza część powyższego podania mówi o nieszczęsnych dziejach Słowiańszczyzny zachodnio-północnej i potrąca o rok 1181. Rok ten uważany za rok ostatecznego podboju tam-

PRZYJAŹŃ KUPIECKA

Pan Kopytko i pan Radzki
Byli sobie mieszczanami
Pan Kopytko szewc był chwacki
Radzki skład miał z cukierkami.

Przyjaźń ich łączyła obu
Na podkładzie kupców wiary,
Że brać będą aż do grobu
Swoje wzajemnie towary.

Tak przez lata szło — dziwo! —
Wzajem obaj towar brali:
Radzki buty, szewc pieczywo,
A w Nowy Rok wyrówniali.

Lecz pewnego sobie dzionka
Przyszedł cygan z cukierkami,
A cygańska jego żonka
Kosz nabity ma butami:

I — o zgrozo! — pan Kopytko
Kupił ciastek od cygana,
Radzki zaś za skąpe mytko
Wziął trzewiki z skór barana.

Od tej pory — bywaj z Bogiem! —
Miłość padła przez egzamen.
Odtąd się witają rogiem,
Aż na wieki wieków. Amen!

Mstivoj

tejszych ludów słowiańskich, jest uosobiony w tym podaniu i oznacza owego rannego księcia.

Wędrówka niedobitków na wschód — to owi nieszczęśliwi uchodźcy z Zaodrza, uciekający przed niszczycielami Lechitów przybałtyckich.

Ludność tamtejsza przechodząc okropne burze dziejowe, datujące się już od Karola Wielkiego i trwające poprzez pełne zgrozy czasy Sasów, Geronów, Henryków Lwów i Albrechtów Niedźwiedziów, nie zaznawała spokoju nawet i w czasach względnie spokojniejszych, bo i wtedy na skutek nieubłaganego parcia niemczyzny na wschód wywłaszczano ją z ojcowizny i gwałtem wyrzucano z dobrych gruntów. Zmuszona była uchodzić na wschód, gdzie osiadała na gruntach gorszych zdala od swych prześladowców, na dzisiejszych Kaszubach. Zdajemy sobie sprawę, że właśnie ci uchodźcy są tym wykładnikiem ludu kaszubskiego, który nosi dotąd w swych piersiach niezatarte poczucie doznanej krzywdy od zachodniego — wroga i który dotąd zachował niezachwianą wiarę w sprawiedliwość dziejową.

— Nie wszystko stracone... przyjdzie ta wielka chwila — to te wieszcze słowa zapowiadające, że tak jak dotąd przez przeszło 10 wieków trwało prześladowanie Lechitów, to „parcie na wschód" — tak raz kiedyś nadejdzie czas, że w imię sprawiedliwości dziejowej pójdzie ekspansja Słowiańszczyzny na Odrę, na zachód, ale nie ślepym mieczem, tylko wyższością ducha słowiańskiego, albowiem ów — „pług orzący" nie na miecz ale na „dzwon" natrafi.

Rok 1933.

Jan Patock

MŁENORZ V PJEKLE

Czort, noveszszi Luciper mustrovoł roz svoje pjekjelné państvo. Vszetkji stanë stavjilë so przed njim: cesarzovje, krolovje, ksążęta, szlachta, chłopji a navet vędrovczik wubogji. Przëszłë przed jego wognjisti tron djobelskji kupcë, rzemjeslnjicë a navetk księża. Ale v pjekle nje beło młenorza! Co so stało, że to rzemjosło nji mjało żodnigo przedstavjicela v pjekle? To beła hańba dlo tak potężnigo ë rozległigo państva! Luciper zariknął strasznje na svojich djobłóv ë rozkozoł: „Wudejta so zares na zemskji svjat ë przëprovadzëta vjeka, co so vëmknął dotechczos naszim djomje młenorza! Chcę vjidzec tego chitrigo człobelskjim sidłom".

Djoblë gończi zebralë so na naradę. Ale njicht z njich nje vjidzoł jesz młenorza. Na wostatku wodezvało so stori, slepi ë kulavi djobleszcze. Rzekło: „Młenorz mjele zboży na mąkę ë je bjołi, povjodało so wo njim vjele rzeczi, kjej jô przed sto lat po svjecе so vlók

TESKNJĄCZKA

Pudzemë do dóm, pudzemë do se,
Dze mjidze rzmama vestrzodka drzév
Domoci dak sklënji so wod rose,
Skądk procëm nas pokrzésni szed vjév.

Tam najô chëcz je, wojczezna nasza.
V kaszëbskji zemji vestrzód jezór.
Nad kreję Bôttu wojc, matka nasza.
Za nama tesknji, woj tesknji bór.

Pudzemë do dóm, pudzemë do se,
Dze vësok v błonach spjévô skovrónk,
A vjater v polu wugjibô kłose,
Dze jesmë czelë koscołka zvónk.

Tam najô chëcz i t. d.

Pudzemë do dóm, pudzemë do se,
Dze młodô pażąc rosce wob zimk
A latę v borach czervjenją vrzose
Jesenją brzód nom dovô wuzimk.
Tam najô checz i t. d.

Jan Trepczyk

ë ledzi kusił. Wudejta so na zemję ë schvocta pjerszi bjołi stvorzenji, to mdze gvesno młenorz".

Djoblë wudelë so na zemję. Przelecelë lase, pola a wusadlë so na zeloni łące nad strugą. Vëtrzeszczalë wognjisti slëpje, bo vjidzelë co bjołigo! Na łące pas so szëmel, beł to wogjer wostro kuti na szterë szperë.

„Zdrzëtale", rzek jeden djobeł, „możë szczesci tę stoji młenorz! Do robotë, zares porvjemë go do pjekła! Djoblë rzucelë so na konja ë wuprovadzelë go do pjekła. Szëmel v dëł sę provadzec a beł dosc spokojni. Ale v pjekle zaczęłë mu so kopeta palëc. Kopnął djobłóv, griz jich, vërznął slodkę ë płosził sę v pjekle. Wobalił kocłë ë rozlоł smołę! Nji mogle so z njim dac radë. Jak Luciper vjidzoł, co „młenorz" vërobjoł, rzek: „Muszi to bec dzekji człovjek, ten młenorz. Më nje domë so z njim radë. Njech so jidze do njeba ë tę wu Pana Boga svoje harce vërobjô".

Z vjelgjim trëdem vëdostelë djoble szemła z pjekła ë zaprovadzelë go na łąkę nad strugą. Pokopôni ë pogrëzłi vrocełe purtocë do pjekła.

A wodtąd kożdi djobeł wucekô, kjej młenorza vjidzi. I do dzis dnja njimają młenorza v pjekle.

PRZYSŁOWIA

Chto z Bogem zaczinô, ten z Bogem kończi.

*

Chto chce rëbe chvetac, muszi sę zmaczac.

*